

NOVI LIST

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ulica Martiri della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/I. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Pošt. č. r.: Trst, 11/6464
Poština plačana v gotovini

ŠT. 497

TRST, ČETRTEK 7. MAJA 1964, GORICA

LET. XIII.

SLOVENCİ, VOLIMO SLOVENSKO!

Prihodnjo nedeljo bomo volili predstavnike v prvi deželni svet. To bo zelo važen dogodek. Nova deželna samouprava bo odločala o mnogih gospodarskih, socialnih in političnih zadevah, ki se tičejo njenega prebivalstva. Še prav posebno važna bo zakonodajna doba prvega deželnega sveta. V njej se bodo polagali temelji deželne ureditve. Zato bo glavna naloga slovenskega zastopstva v prvem deželnem svetu, da se bo odločno zavzemalo za točno opredelitev in uzakonitev narodnostnih in gospodarskih pravic slovenske skupnosti v Italiji.

Slovensko predstavništvo bo med drugim moralo zahtevati uzakonitev pravic do uporabe slovenščine in do sorazmerne namestitve Slovencev v javni upravi, pravic do primerne zastopstva v vseh javno-upravnih organih in komisijah in do ustanovitve slovenskih strokovnih šol, pravic do zaščite slovenskega narodnostnega ozemlja pred umetnim in načrtnim spreminjanjem njegove etnične sestave in do podeljevanja javnih prispevkov ter naprav slovenskim ustanovam in društvom.

Na gospodarsko-socialnem področju bo moralo slovensko predstavništvo podpirati vse predloge za splošen razmah kmetijstva, industrije in obrtništva ter se potegovali za odobritev zlasti tistih ukrepov, ki bodo koristili našim kmetovalcem, delavcem, obrtnikom in podjetnikom.

Gre za življenjske pravice slovenskega življa. Njihovo uresničenje bo zahtevalo mnogo spretnih, odločnih in vztrajnih bojev. Prav zaradi tega je zelo važno, kakšno predstavništvo si bomo Slovenci izvolili v prvi deželni svet.

ZA VARSTVO SLOVENSKE MANJŠINE

Glavni cilj slovenskega predstavništva bo moralo biti uresničenje pravic in zaščita koristi slovenske manjšine. V skladu s tem bo moralo slovensko zastopstvo podrobno poznati vso problematiko slovenske manjšine. V svojih prizadevanjih za doseg naših pravic bo moralo nastopati odločno, v iskanju poti bo moralo biti iznajdljivo in prožno. Iskati bo moralo pomoč pri vseh skupinah, ki bodo pokazale razumevanje za potrebe slovenske skupnosti. Zato bo moralo biti slovensko deželno predstavništvo popolnoma neodvisno od italijanskih političnih strank. Preteklost nas uči, da so slovenski predstavniki, ki so vezani na programe, koristi in disciplino italijanskih strank, v odločilnih trenutkih klonili ter

žrtvovali slovenske pravice in koristi interesom italijanskih strank.

Komunistični in socialistični voditelji so prelomili besedo, da ne bodo glasovali za statut dežele Furlanije-Julijske krajine, če ne bo vseboval stvarnih določil za varstvo slovenske manjšine.

Italijanska socialistična stranka, v kateri sodelujejo tudi nekateri Slovenci, zatrjuje, da hoče biti pravična do slovenske manjšine. Pred kratkim pa je njen predstavnik minister za javna dela Pieraccini zagotovil ustanovi istrskih beguncev, da bo

Glasovi, ki jih dajo Slovenci italijanskim strankam, so pa ne samo iz načelnih, temveč tudi iz praktičnih razlogov za slovensko stvar izgubljeni.

Slovenskega zastopnika, izvoljenega na listi italijanske komunistične stranke, bodo smatrali predvsem za predstavnika partije in ne za glasnika narodne manjšine. Ker so italijanski komunisti v opoziciji, bo mogel Slovincem prav malo koristiti.

Na listi italijanske socialistične stranke ne bo izvoljen noben Slovenec. Tržaški in goriški socialisti nimajo komaj dovolj gla-

pospešil gradnjo novega naselja v slovenskem Sesljanu.

Krivičnemu ukrepu tržaškega občinskega sveta za razlastitev slovenske zemlje na Kolonkovcu se je uprl samo svetovalec Skupne slovenske liste.

ITALIJANSKE STRANKE SAMO IZKORIŠČAJO SLOVENSKE SopotNIKE

Ne delajmo si utvar: italijanske stranke izrabljajo slovenske sopotnike samo v toliko, kolikor koristijo njihovim interesom. Izkušnja, stvarnost in razum nam pravijo, da se Slovenci v lastnih zadevah lahko zanesemo samo na lastne politične organizacije in na lastne slovenske predstavnike.

sov za izvolitev svojih italijanskih predstavnikov.

Za Krščansko demokracijo ne more glasovati noben zaveden Slovenec. Glas zanjo je glas za stranko, ki je glavni krivec za postavljenega položaja Slovencev v Italiji.

Independentisti so dejansko italijanska in povrh še brezpomembna skupinica brez možnosti, da bo njihov kandidat izvoljen.

In končno: Čemu bi Slovenci sploh pošiljali v deželni svet Italijane, ko krvavo potrebujemo lastno zastopstvo!

Pri teh kot pri prejšnjih volitvah pa ne gre samo za slovensko predstavništvo in za okrepitev liste Slovenske skupnosti. Gre za

(Nadaljevanje na 2. strani)

EDINA SLOVENSKA LISTA JE LISTA „SLOVENSKE SKUPNOSTI“!

RADIO TRST A

* NEDELJA, 10. maja, ob: 9.30 Slovenske ljudske pesmi; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Pravljica o Biseri in čebulici«. Napisala Tončka Curk. 12.00 Slovenska nabožna pesem; 15.30 Radijska novela: Roberto Sacchetti: »Dan pred poroko«; 18.30 Kino, včeraj in danes, pripravil Sergij Vesel; 20.30 Iz slovenske folklore: Niko Kuret (13): »Oj ta vojaški boben«; 21.00 Vabilo na ples; 22.10 Cajkovski: Simfonija št. 1 v g-molu, op. 13.

* PONEDELJEK, 11. maja, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Niko Kuret: (13) »Oj ta vojaški boben«; 18.00 Glasovi iz narave, pripravil Tone Penko; 18.30 Igor Strawinsky: Koncert za dva klavirja - Arnold Schoenberg; Pet skladb, op. 23, 19.15 Radijska univerza; Marcello Capurso: Italijanska ustava o ljudstvu (15): »Demokratske obveznosti republike«; 21.00 Domenico Cimarosa: »Tej na poroka«, opera v dveh dejanjih. Orkester milanske »Piccole Scale«, vodi Nino Sanzogno.

* TOREK, 12. maja, ob: 17.20 Lahka glasba, 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Pregled italijanske dramatike; 22.00 Slovenski in jugoslovanski solisti.

* SREDA, 13. maja, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Brali smo za vas; 18.30 Pravljicni svet v glasbi, pripravil Gojmir Demšar; 19.00 Pevski zbori Julijske Benečije in Furlanije: Zbor »Giuseppe Tartini«; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert. Vodi Bruno Bogo. Sodeluje pianist Vincenzo Perfile.

* CETRTEK, 14. maja, ob: 12.15 Po društvih in krožkih: (12) »Zbor in dramska skupina iz Doberdoba«, pripravil Saša Martelanc; 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Solistični koncert - Dmitrij Soštakovič: Koncert za violončelo in orkester, op. 107; Solist Franco Maggio Ormezovski; 19.15 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu, pripravil Ivan Savlj; 21.00 »Zlati hrošč«, Napisal Edgar Allan Poe, prevod in dramatisacija Lelja Rehar; 22.40 S festivala Dveh svetov v Spoletu 1963 - Sergej Rachmaninoff: Sonata op. 19 za violončelo in klavir.

* PETEK, 15. maja, ob: 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljic, pripovedk, legend (25), »Peter in jug«; 18.30 Solisti Julijske Benečije in Furlanije; 19.15 Radijska univerza: Aroldo de Tivoli: Električna: (13) »Magnetizem«; 21.00 Koncert operne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30): Obletnica meseca: Rado Bednarik: »Jean Calvin, ob štiristoletnici smrti«; * SOBOTA, 16. maja, ob: 12.15 Podoba iz narave; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Telefon kliče popoldne«, radijska drama, ki jo je napisal Alfio Valdarnini, prevedel Martin Jevnikar. Igrajo člani RO; 17.20 Drugi Vatikanski koncil; 18.00 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti: Vinko Beličič: (23) »Jurij Japelj, katoliški prevajavec svetega pisma«; 19.15 Družinski obzornik; 20.45 Zbor »Emil Adamič«; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danilo Lovrečič.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 10. maja, nedelja: Izidor, Antonin
- 11. maja, ponedeljek: Ziga
- 12. maja, torek: Pankracij, Uglješa
- 13. maja, sreda: Servacij, Jasna
- 14. maja, četrtek: Bonifacij, Valent
- 15. maja, petek: Zofija, Zofka
- 16. maja, sobota: Janez Nep., Ubald

GLASBENA MATICA V TRSTU

V soboto 9. maja bo v Avditoriju

KONCERT SOLISTOV

GLASBENE MATICE IZ DUBROVNIKA

Začetek ob 21. uri.

Vstopnice se dobijo od petka, 8. maja, dalje v Tržaški knjigarni.

—0—

»GALEB« JE VZLETEL

Prejeli smo sedmo številko mladinskega mesečnika »Galeb«. Eden izmed glavnih člankov je posvečen pesniku Krasa Srečku Kosovelu. Objavljeni sta tudi dve njegovi pesmi. Marijan Breclj pa mu je posvetil lastno pesem z naslovom »Na grobu Srečka Kosovela«. Pavle Martinc nadaljuje »Kraške pripovedke«. Tokrat piše o »Matičku in bukvah«. Angelo Cerkevnik je napisal zgodbo o živalih »Štirinožna varuha«. Rado Kragelj nadaljuje povest v slikah »Na valovih pragozdne reke«. Tudi ostala vsebina je zanimiva in pristrčna ter prav primerna za otroke.

SLOVENCİ, VOLIMO SLOVENSKO!

(Nadaljevanje s 1. strani)

mного več! Gre za naš narodni obstoj! Zaradi pogubnega vključevanja Slovencev v italijanske stranke se tudi na teh vojitvah **bije velika bitka za zvestobo slovenstvu.** Tisti Slovenci, ki so se vključili v italijanske stranke — komunisti, socialisti, independentisti in drugi — so se odpovedali načelu in pravici do **politične samobitnosti Slovencev** v Italiji in se prepustili **potujčevanju.** Ta ugotovitev je ze' o boleča za vsakega zavednega Slovenca. V vsej svoji trpki, a borbeni preteklosti tega Slovenci nismo **nikdar storili. In kdo je temu kriv?** Krivi so tisti, ki nasprotujejo **združitvi** vseh slovenskih sil in njihovemu **samostojnemu političnemu nastopu.** Za takšne porazne posledice so odgovorni vsi, ki se zavzemajo za vključevanje Slovencev v **italijanske** stranke ter silijo naše ljudi, da volijo **tuje** liste.

Nastopati moramo združeni

Zavedni Slovenci v Italiji smo globoko prepričani, da bomo odpravili takšno nevdržno stanje, si priborili svoje pravice ter ustavili potujčevanje, če bomo **združeni v eni sami nadstrankarski skupnosti.** Narodna skupnost mora složno in enotno nastopiti, kadar so ogrožene njene bistvene vrednote. Slovenci smo mnogo ali vsaj nekaj dosegli, kadar smo **složno nastopili,** kadar smo bili razcepljeni in sprti, so nas izigravali in teptali. To velja tudi danes!

Ostanimo zvesti slovenstvu! Bodimo enotni! Glasujmo slovensko! Edina slovenska lista je lista Slovenske skupnosti. Ona nam je poročila, da bomo kot Slovenci živeli in dosegli svoje narodne, socialne in gospodarske pravice. Zato bo vsak **Slovenec in Slovenka,** ki ljubi svoj rod, — ki je

BUREN PRVI MAJ V PRAGI

Na dan 1. maja se dogajajo v Pragi že tretje leto študentske demonstracije proti nasilnemu vključevanju v strankarsko doktrino in za večjo svobodo. Ze leta 1962 so se pojavile na trgu sv. Vavčava demonstracije. Lani je šla po mestu povorka, katero je policija le s silo razgnala. Letos so se spet zbrali študentje s Karlove univerze pred spomenikom češkega pevca svobode Karla Mache. Sprevod je narastel na tri tisoč oseb. Policija je sprva povorko samo spremljala. Na trgu je pa uporabila vodne cevi in gumijaste palice, da je razpršila na manjše skupine študente, ki so vpili »Naj živi svoboda« in »Dol z Gestapom«. To je šlo na račun policije. Aretiranih je bilo precej študentov. Agencija CTK poroča, da je skupina razgrajčev motila javni red, nakar je policija zagrabila nekaj demonstrantov, ki bodo kaznovani.

Hude demonstracije so bile tudi v Ljubljani, kjer so delavci in študentje protestirali proti Salazarjevemu desničarskemu režimu. Demonstranti so se zbrali pred palačo tiskovnega urada. Policija je začela streljati in je ubila eno osebo, dve pa težko ranila.

V Braziliji so tudi pripravljale za prvi maj sindikalne organizacije velike demonstracije. Še predno so izbruhnile, je policija zaprla okrog dva tisoč oseb.

zvest svojim prednikom, — ki so mu svete žrtve slovenskih borcev, ki noče prostovoljno omogočiti tistega, proti čemur so se oni borili — poslušal svojo vest ter bo 10. maja g'asoval za listo Slovenske skupnosti!

—0—

VAZNA KONFERENCA — »KENNEDY ROUND«

V ponedeljek so se začela v Ženevi pogajanja pod nazivom »Kennedy Round« za znižanje carin v mednarodni trgovini, v okviru splošnega sporazuma o trgovini GATT. Udeležuje se jih 42 držav, med njimi države SET, Združene države, Kanada in Japonska. Za udeležbo se je prijavila tudi Poljska. Ta konferenca, ki se bo končala po predvidevanjih šele proti koncu prihodnjega leta, naj bi se zaključila s sporazumom za splošno znižanje carin, zlasti za poljedelske prideleke, in z odstranitvijo mnogih ovir v mednarodni trgovini, kar bo pospešilo gospodarski razvoj in blaginjo v mnogih državah. Pobudo za ta pogajanja je dal še pokojni Kennedy.

NA KOGA LAHKO RACUNA MAO TSE TUNG?

V primeru, da bi prišlo do svetovne konference komunističnih partij, ki naj bi skušala poravnati rusko-kitajski spor, računajo Kitajci na podporo korejske, albanske, indonezijske, japonske, novozelandske, malajske, siamske in vietnamske partije. Poleg tega pa še na močne simpatije v cejlonski, indijski, avstralski in še v številnih drugih azijskih in afriških komunističnih partijah. V nekaterih teh držav se je komunistična partija že razcepila v dve samosojni skupini — v »rusko« in »kitajsko«.

Kitajci pa računajo, da se bo vedno večje število partij v Aziji in Afriki, pa tudi drugod izreklo zanje.

—0—

NOVICE IZ VSEGA SVETA

Zahodnonemški kancler Erhard je zelo aktiven v zunanji politiki in skuša čimbolj urediti nemške odnose s tujino. Te dni se je podal na obisk v Luksemburg, medtem ko jo predsednik Luecke na uradnem obiskovanju južnoameriških držav, kjer ga povsod zelo prijazno sprejemajo. Kot se zdi, bi Erhard rad uredil tudi gospodarske odnose z Jugoslavijo in so bili v ta namen že navezani stiki. Pač pa ne bo prišlo do obnovitve diplomatskih stikov, dokler bo Jugoslavija priznavala režim v Vzhodni Nemčiji, so izjavili v Bonnu.

—0—

Na Cipru je prišlo zadnji čas do hudih spopadov med Grki in Turki na področju kirenejskega višavja, kjer Grki zavzemajo zasilne turške utrdbe. Pasivnost sil Združenih narodov na otoku označujejo marsikje že za škandal. Nasilstva ciprskih Grkov nad Turki meje že na organizirani genocid.

—0—

Kitajski zunanji minister Chen Yi je izjavil, da bo Kitajska plačala do konca prihodnjega leta vse dolgove Sovjetski zvezi. Kitajci ji nočejo biti »ničesar dolžni«.

Hrup, „špetakli“ in eksotika

Zadnji čas se Tržačani prav zares ne moremo pritoževati, da bi bilo v našem mestu dolgočasno. Od zgodnjega jutra do pozne noči se ne poleže hrup zvočnikov, s katerimi dajejo govorniki vseh strank »večji poudarek« svojim besedam, ki naj bi privabile in prepričale poslušavce. Očitno pa je edini uspeh ta, da se držijo poslušavci še bolj od daleč, da si ohranijo nepoškodovane ušesne bobniče — če sploh rajši ne zaprejo oken in skušajo najti doma nekoliko miru in tišine. Največji hrup zganjajo kot navadno misovci. Ze kaki dve uri pred vsakim napovedanim shodom pošljejo na tisti kraj ozvočeni avto, ki potem preplavlja okolico z bojevitimi koračnicami, da še golobi preplašeno frfotajo nad strehami in nestrpnost čakajo, da se bo ta volivni špetakel umaknil. Mnogokrat pa morajo brez večerje spat. Kljub temu ni videti, da bi misovski hrup rodil kake druge vidnejše rezultate. Poslušavcev je zelo malo in kvečjemu kaka skupnica starih »nostalžnikov« ali kak mladič, ki bi tudi rad doživljal »romantiko« fašističnih pohodov, vzdržita v bližini središča hrupa.

ULICNA PROPAGANDA NE VLEČE VEČ

Pa tudi govorniki drugih strank nimajo mnogo poslušavcev. Okrog komunističnih govornikov se zbere 10-20 ljudi, čeprav tudi Vidalijeva partija ne hrani s sredstvi in hropom. Tudi ona si je omislila propagandni film, ki ga vrtil bolj po predmestjih. Film prikazuje slabe strani sedanjega stanja pod vladno sredinske levice (»prazno« tržaško pristanišče, stavke, revščino v Kartiji itd.) in skuša prepričati gledavce, da bi bilo vse te mizerije konec, če bi omogočili komunistom, da pridejo na oblast. Nekateri morda tudi še verjamejo, da znajo delati komunisti take čudeže, razsodnejši pa skomignejo z rameni, češ lahko je kritizirati iz opozicije in metati drugim polena pod noge, toda konkretno reševati gromozanske socialne in gospodarske probleme v Italiji je nekoliko težje.

Z uspehom pri poslušavcih pa se tudi krščansko-demokratski govorniki ne morejo pohvaliti. Nekje pri Sv. Jakobu smo videli govornika, ki je pod velikim ščitom z rdečim križem groteskno mahal z rokami in si skušal ohraniti pozornost par poslušavcev, ki pa so drug za drugim kapljali proč. Zdaj je že jasno, da take ulične oblike volivne propagande ne vlečejo več.

VELIKI »KALIBRI« V VOLILNEM BOJU

V nedeljo so nastopili na volivnih shodih v Trstu nekateri veliki »kalibri« glavnih strank. Še največ poslušalstva je imel vodilni liberalni politik Malagodi, ki je na Goldonijevem trgu naglašal razloge, zakaj je liberalna stranka v odločni opoziciji proti vladi. Brenkal je seveda zlasti na gospodarske struje in v tem res ni imel težkega posla.

Zelo oster in sarkastičen je bil na shodu misovcev vsedržavni podtajnik njihove stranke Tripodi. V govoru se je zaletaval v glavne politike vladne sredinsko-leve koalicije in jih skušal tudi smešiti. Njegov južnjaški temperament je kar prekipel od retorike.

Komunisti so poslali v nedeljo na volivno fronto svoj veiki top za bombardiranje z besedami — poslanca Pajetto, ki je imel popoldne shod tudi na Opčinah. Po shodu je sledil ples na dvorišču Prosvetnega doma. Tako je bil tudi ples vključen v volivno propagando.

EKSOTICNE OBISKOVALKE

Pa tudi drugače v Trstu ni dolgočasno za tiste, ki ljubijo »špetakle«. Ni še dolgo, kar je gostoval pri nas Modern jazz quintet in navdušil ljubitelje jazz glasbe. Potem je prišel cirkus »Moirs Orfei« in osrečil številne majhne in velike otroke, potem pa smo srečavali po ulicah pristne Kitajce in Kitajke. Te so bile oblečene v razkošne rdeče ali modre svilene halje, pod katerimi so nosile dolge široke hlače. Če je bilo hladno ali deževno, pa so si preko te orientalske ekzotike mirno ogrnile »zahodnjaški« dežni plašč. Drugje bi morda vse zijalo za njimi, toda Tržačani so diskretni do tujcev; komaj so se ozrli, kadar je veličastno koracala mimo kaka taka lepota iz dežele zmajev in Mao Tse Tunga. Ti Kitajci so pripadali namreč skupini Opere iz Pekinga, ki je priredila tudi v Trstu štiri dobro obiskane predstave.

Slikovito noto dajejo pomladnemu razpoloženju v Trstu tudi pisane banatske in vojvodinske ženske ljudske noše z mnogimi nabranimi krili v kombinaciji bele in raznih živih barv. Med jugoslovanskimi izletniki je v zadnjem času precej tamkajš-

njega ženstva s podeželja, kjer je ljudska noša, kot vse kaže, še zelo v — modi. Nekateri pa imajo brhke Banatčanke tudi na sumu, da se nalašč oblečejo v slikovite ljudske noše, kadar potujejo v Trst, da bi vzbujale več pozornosti.

—0—

TRŽAČANA NA TEKMOVANJU »LATINCEV«

V San Remu je bilo prva dva dni preteklega tedna tekmovanje za dijake tretjega razreda klasičnega liceja iz vse Italije. Letos je prvič poslala tudi slovenska klasična gimnazija iz Trsta dva svoja najboljša latinca na tekmovanje. To sta bila Lučka Peterlin in Andrej Beličič. Tekmovanje je obstajalo iz pismene naloge, pri kateri je bilo treba prevesti latinsko besedilo in ga komentirati. Rezultati bodo še objavljeni. Oba slovenska udeleženca sta vzbudila simpatično pozornost med svojimi italijanskimi kolegi ter sta bila prav prijateljsko sprejeta. Peterlinova in Beličič sta edina zastopala manjšinske šole v Italiji, ker ni bilo udeležencev niti iz Južne Tirolske niti iz Val d'Aoste.

— • —

Egipčani baje že razpolagajo z nekaj atomskega orožja, piše »Manchester Guardian«. Izdelali so jim ga nemški znanstveniki. Egipčani pa so to zanikali, enako nemška vlada in tudi glasnik ameriškega zunanega ministrstva. Samo sovražstvo do Judov še ne zadostuje za izdelavo atomskih bomb in poleg tega znajo Judje to bolje.

Zakaj se Rusi in Kitajci ne bodo pobotali

Ves svet ugiba, kako se bo končal novi razkol v svetovnem komunizmu, prelom med Rusi in Kitajci. Ali je dokončen, ali pa ga bo mogoče poravnati? Prerok ni nihče, vendar pa se nagiblje večina treznih presojevalcev na Zahodu k prepričanju, da se ruski in kitajski komunisti ne bodo nikoli več dokončno pobotali, tudi če bi prišlo do omiljenja spora. Znano je namreč, da je sovražstvo med brati najbolj zagrizeno in da ni ničesar težje premostiti kakor ideo'oške spore, za kar najdemo primere tako v krščanstvu samem (t. j. krščanske ločine in zlasti nasprotja med katoličani, protestanti in pravoslavni) kakor tudi v mohamedanstvu in budizmu, še bolj pa v samem marksizmu, kjer ne pride v normalnih okoliščinah nikoli do resnične sprave med socialisti in komunisti; celo tam, kjer so to resno poskusili, kot n. pr. v Italiji, se to prej ali slej konča z neuspehom. Zato si je nemogoče misliti, da bi bilo mogoče poravnati razkol med ruskimi in kitajskimi komunisti.

Poleg tega gre v tem primeru še za rasni spor med belo in rumeno raso, dalje za spor med dvema velikima državama, ki imata različne interese (Kitajska bo nedvomno kmalu odkrito obtoževala Rusijo, da kot bela kolonialna sila zatira mongolske narode v Srednji Aziji in v Sibiriji) in končno tudi za nasprotje med dvema različnima gospodarskima situacijama. Sovjetska zveza je visoko industrijska država, ki je že na prehodu v potrošno gospodarstvo, medtem ko je Kitajska agrarna država, katere industrija je še ko-

maj v povojih in ki se mora boriti še z najprimitivnejšimi problemi, namreč kako naj obvaruje svoje prebivalstvo pred golo lakoto. In za zdaj je še daleč od tega, da bi rešila ta osnovni problem.

Nekateri opazovavci pa opozarjajo tudi na zanimivi pojav, da se vse v začetku hudo leve in revolucionarne stranke s časom premikajo vedno bolj na desno. To je nekak politični naravni zakon in je v zvezi z reševanjem problemov, ki so priklicali v svojem najhujšem štadiju take stranke v življenje. Radikalni socialisti v Franciji so bili v začetku, po nemško-francoski vojni v preteklem stoletju, v resnici odločno revolucionarni. V četrti republiki so bili že meščanska stranka. Isto bi lahko rekli o francoski socialistični stranki. Enaki simptomi se kažejo pri nemških, avstrijskih, belgijskih in še raznih drugih socialnih demokratih. Končno bi lahko rekli isto tudi o ruskih komunistih, ki kažejo že mnogo meščanskih potez. Hruščov sam je pred kratkim izjavil na Madžarskem: »Gulaž in balet napravljata življenje prijetno. In poln želodec je boljši kot svetovna revolucija.« Kitajski komunisti pa trdijo ravno nasprotno. Oni predstavljajo zdaj skrajno levo, ker že omenjeni naravni zakon v politiki ne dopušča praznine na skrajni levici. Kakor se revolucionarne stranke s časom pomikajo proti meščanski sredini, tako nastajajo na skrajni levici nove skupine. V Italiji in v raznih drugih državah so zdaj Mao Tse Tungovi pristaši »skrajna levica«.

TELEGRAM GORIŠKE SDZ MINISTRSKEMU PREDSEDNIKU

Slovenska demokratska zveza v Gorici je 5. maja poslala ministrskemu predsedniku v Rim Aldu Moru telegram naslednje vsebine:

»Slovenska demokratska zveza v Gorici prosi, da bi vlada, ki ji predsedujete, izdala zaščitni zakon za prebivavstvo slovenskega jezika v deželi Furlanija-Juljska krajina na temelju 6. člena ustave, 3. člena državnega statuta in listine o pravicah človeške osebe.

Slovenska demokratska zveza v Gorici živo in odločno ugovarja proti zapostavljanju in poniževanju vsake vrste, ki se godi nasproti državljanom slovenskega jezika v deželi, kajti trideset tisoč Slovencev v videmski pokrajini ne uživa pouka materinega jezika v osnovnih šolah in v otroških vrtcih; vsem Slovincem v deželi je prepovedano rabiti svoj materin jezik v vsej javnih uradih in v odnosih z vsemi političnimi, upravnimi in sodnimi oblastmi; vsem Slovincem v deželi je zabranjena raba lastnega jezika pred sodišči; prefekti prepovedujejo dvojezična krajevna imena in kažipot; slovenskim staršem je celo zabranjeno dati svojim otrokom slovenska imena; občine in kraji, v katerih prebivajo Slovenci, se sistematično in načrtno raznarodujejo.

Gospod predsednik, Slovenci, bivajoči v deželi Furlanija-Juljska krajina, prosijo vladu v imenu krščanskih načel in socialne etike, da izda zaščitne določbe na temelju 2. in 3. člena republikanske ustave, ker so tudi Slovenci mnogo prispevali z žrtvami in mučeništvom v boju proti fašizmu in nacifašistom.

Gospod predsednik, odredite, naj preneha vsakovrstna diskriminacija in raznarodovanje, in uredite, da bodo Slovenci v deželi pred zakonom v vseh praktičnih primerih in pojavih enaki z drugimi državljani.

Slovenci v tej deželi nismo različni od drugih državljanov; ne razlikujemo se niti od državljanov nemškega jezika, ki so popolnoma zaščiteni.

Vrne naj se nam socialno dostojanstvo!

Steuerjan:

PRAZNOVANJE 1. MAJA

Praznik prvega maja je bil letos v Steuerjanu nekaj posebnega. Še nobeno leto se ni nagnetlo tu toliko avtomobilov in ljudstva kot letos. Ni pa privabilo toliko izletnikov na to najlepšo briško razgledno točko samo prijetno pomladansko sonce, ampak še bolj običajni »tabor pod borovci«, katerega prireja že toliko let delavno katoliško prosvetno društvo. Letos se je še bolj potrudilo, ker obhaja desetletnico svojega delovanja.

Na živahnem kulturnem sporedu so se izmenjavale pevske točke domačega, goriškega in podgorskega pevskega zbora, ki se je postavil v močni zasedbi. Med petje so bile vključene veseloigre »Sosičev dom« in »Hiša strahov«, katere so dobro podali — čeprav na nekoliko preveč improviziranim odru — Tržaški gostje. Med presledki in tudi samostojno so pa zabavali izredno številne goste študentje in ljudskih nošah, ki so s svojim »šramelnom« in šalji vimi popevkami kar vžigali.

Pozdrave in resne besede, tudi o sedanjem političnem položaju, so prinesli zastopniki s Koroške, dr. Poštuvan s Tržaškega in dr. Krauner iz Gorice. Med odmorami so delila dekleta spominsko brošuro o društveni desetletnici.

Vesela in neprisiljena zabava s petjem in godbo se je razvijala ob bogato obloženih stojnicah še pozno v mrak. Vsi udeleženci so se razhajali z obljubo, da se bodo na tako lepo uspeli ljudsko prosvetno tabor vrnili tudi prihodnje leto, kamor jih je s prišrčnimi besedami povabil društveni predsednik Marijan Trpin.

Ob isti uri je imelo svojo zabavno prireditve tudi prosvetno društvo »Briški grič« v gostilni na dvoru. Sodelovali so »Veseli planšarji« iz Ljubljane, nakar je sledil ples. Tudi tu je bilo dosti udeležbe. Vse pa je potekalo dostojno in mirno.

SPOMINSKA KNJIŽICA

Ob desetletnici svojega obstoja in delovanja je izdalo katoliško prosvetno društvo SKPD v Steuerjanu lično spominsko in jubilejno knjižico.

Verzom Ljubke Šor'ijeve sledi uvodna beseda sedanjega društvenega predsednika Marijana Terpina »Deset let življenja«. V njej zgoščeno razpravlja o društvenem življenju. V podrobnem kronološkem pregledu so navedene vse prireditve, kulturne večeri in nastopi prosvetnega društva v teh desetih letih.

Zanimiv pogled v prosvetno delovanje zadnjih 50 let v Steuerjanu podaja članek Lojzeta Terčiča. Iz preprostih besed se razbere, kako raste iz starega novo.

Začetki in stari časi Steuerjana so zajeti v razpravi prof. Bednarika pod naslovom »Steuerjan - Zgodovinski obris«. Na podlagi urbarskih zapiskov je prikazano steuerjansko življenje, zlasti v fevdalni dobi. Doslej je to prvi strnjeni zgodovinski oris Steuerjana.

Knjižico krasi tudi dosti slik društvenih prireditev in izletov. Brošuro moramo pozdraviti tudi zato, ker nam nudi prepričljiv izsek sedanjega kulturnega življenja. Društvu pa moramo čestitati, ker je ne glede na stroške izdalo dokumentacijo o svojem delu in kraju.

Valerišče:

POGREB UGLEDNEGA MOZA

V soboto popoldne je spremljala na zadnji poti dolga vrsta pogrebcev pokojnega Antona Štekarja z Valerišča. Umrli je na dan 1. maja v častitljivi starosti 90 let. Že visoka življenjska doba, katero je pokojnik dosegel, pove, da je bil korenina gospodarja so ga poznali daleč na okoli.

Vodil je, skoro do zadnjega, vzorno posestvo na enem najlepših briških gričkov. Rad je živel s svojo zemljo, katero je z ljubeznijo preobračal. Vesel pa je bil vedno tudi razgibane družbe, ki se je rada shajala na njegovem domu. Humorja mu ni manjkalo in je rad pripovedoval o svojih lovskih doživljajih, katere smo slišali tudi po radijski oddaji.

Pokojni Štekar je kot zaveden Slovenec rad deloval v prosvetnih in gospodarskih

12 Goriške

organizacijah. Imel je tudi odprto srce za razne dijaške domove, katerim je do zadnjih let kar sam vozil s svojim zvestim konjičem sadje in zelenjavo v dar.

Zdaj pa naj počiva v miru poleg svoje zveste žene na vrhu briških gričev, katere je ljubil do zadnjega diha.

Oslavje:

PONESREČENO DEKLE

Vnedeljo proti večeru se je pripetila na Sovenci avtomobilska nesreča, ki je imela na prvi pogled hude posledice. S prosvetnih prireditev v Steuerjanu se je peljala z avtom domov na Oslavje 18-letna dijakinja slovenskega liceja v Gorici Nadja Gravnar. Avto je krmaril mladenič Paris iz Gorice. Za tem avtom se je vozila v družbi tudi sestra Gravnarjeve.

Na nekem ovinku že skoraj blizu doma je pa avto zaneslo preko ceste v jarek. Vozilo je treščilo v neko češnjo in se je prevrnilo vse zmečkano na prednjem delu. Mimovozeči izletniki — bilo jih je polno — so izvlekli ponesrečenca iz razbitin. Nadja se je poškodovala na glavi in po levi strani telesa. Njeno zdravstveno stanje se pa že izboljšuje. Vozáč se je pa bolj nevarno potolkel in se bo moral več časa zdraviti v bolnišnici.

ZAHVALA

Ob smrti našega nepozabnega

ANTONA ŠTEKARJA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, častitim duhovnikom, darovalcem cvetja, pevcem ter vsem, ki so dragega pokojnika spremlili k večnemu počitku.

Steuerjan, dne 2. maja 1964

DRUZINA STEKAR

NAVODILA ZA GORIŠKE VOLIVCE

1. Ko greš volit, vzemi s seboj VOLILNO POTRDILO in OSEBNO IZKAZNICO ali kakšno drugo listino s fotografijo (pokojninsko knjižico, potni list, šofersko izkaznico). Osebna izkaznica je VELJAVNA, TUDI ČE JE ZAPADLA. Če nimaš dokumenta, lahko glasuješ, ako te pozna kakšen skrutinator.
2. Na volišču Ti izroči predsednik glasovnico in svinčnik.
3. Nato greš v kabino in PREKRIŽAŠ ZNAK Z LIPOVO VEJICO z napisom SLOVENSKA SKUPNOST v slovensščini in italijanščini. Znak z lipovo vejico je na glasovnici na DESNI KOLONI DRUGI OD ZGORAJ. Tega prekrižaj! Če volivec želi, odda največ DVA preferenčna glasova, in sicer tako, da napiše številko ali priimek kandidatov, katerima želi oddati preferenco, v vrstice poleg znaka liste Slovenske skupnosti.
4. Nato zgrni glasovnico, se vrni iz kabine in jo oddaj predsedniku. Pazi, da ne napišeš na glasovnico nič drugega, kajti sicer je tvoj glas neveljaven.

ZAVEDEN SLOVENEK GLASUJE

za

SLOVENSKO SKUPNOST!

Kako je Trst praznoval 1. maj

V Trstu je že tradicija, da je za 1. maj slabo vreme. Zjutraj je vse kazalo, da bo letošnji 1. maj ostal zvest tej tradiciji. Nebo je bilo oblačno in proti deveti uri je začelo tudi rositi, prav ko so se ljudje pravi pravljalji za prvomajski sprevod. Toda kmalu se je zvedrilo in napravil se je prav lep sončen in topel dan, ki je vabil na izlete, kar so mnogi izkoristili.

Čudovito lepo je bilo na miljskem gričevju, pri Sv. Barbari in tam okrog, kjer so črešnje še vedno v cvetju in se oko ne more naužiti sočnega, nežnega zelenja ljubke pokrajine in krasnega razgleda na morje in hribe daleč v slovensko Istro.

Mnogi so se podali na Kras, proti Rentabru in drugam ali se kar utaborili pod kakimi bori in se igrali igre z žogo na jasad med bori in skalami. Opčine so bile zatrpane z avtomobili, gostilne pa z izletniki, ki niso bili samo s Tržaškega. Delovni ljudje so počivali in se veselili, samo ne natakariji. Zato pa so tem več zaslužili.

Nekateri mladi pari so izkoristili 1. maj tudi za poroko, čeprav velja sicer za poročni dan sobota. A upamo, da bodo na 1. maj skicijem zabavi prav tako držali, če ne še bolje. Poleg tega imajo na ta dan sklenjene poroke še to prednost, da se bodo zakonski možje lažje spomnili na važno obletnico in jo počastili s šopkom rož za ženo ali s kakim drugim darilom.

Tudi Slovenska skupnost v Trstu je počastila praznik 1. maja. Objavila je proglas na delovne ljudi, v katerem je bilo rečeno med drugim:

Slovenci nismo bogataši. Naši delavci, kmetje, obrtniki, uradniki, trgovci in mali podjetniki spadajo k delovnim ljudem, ki si v potu svojega obraza služijo vsakdanji kruh. Prvi maj je torej tudi naš praznik. Lista Slovenske skupnosti izreka hvaležnost in priznanje vsem slovenskim socialnim in sindi-

KAM SO IZGINILI?

Največji hamburški dnevnik, »Hamburger Abendblatt«, je objavil te dni foto grafije devetnajstih ljudi, mladih in starih, ki so v zadnjih letih brez sledu izginili iz Hamburga. Lepega dne so kot navadno s prijaznim »Na svidenje!« odšli iz svojega stanovanja in od svoje družine ter se niso nikoli več vrnili. Nihče več jih ni videl.

Po vsej Nemčiji je izginilo tako že na tisoče ljudi, prav tako tudi v Franciji in v drugih državah. Nihče ne ve dati odgovora, kaj se je z njimi zgodilo. Po vsej verjetnosti niso napravili samomora, a tudi če bi ga bili napravili, bi bili gotovo odkrili kako sled o tem. Policija teh držav stoji pred uganko. Kam izginjajo ljudje?

Kot znano, je nedavno izginil tako v nekem zahodnonemškem mestecu majhen deček. Iskale so ga vse evropske policije, a brez vsakega uspeha.

Neki pisatelj fantastično-znanstvenih romanov je napisal med drugim grozotno zgodbo, kako bitja z drugih ozvezdij ugrabljajo ljudi, da bi jih preučevala. Edino s to fantazijo si je mogoče v današnjem supertehničnem in tako dobro informiranim svetu, ki razpolaga s tako učinkovitimi policijami, razložiti skrivnostno izginotje tolikega števila ljudi.

kalnim borcem ter želi vsem rojakom obilo uspeha in svežih moči pri vsakdanjem delu, za današnji praznik pa veliko razpoženje ter pošteno zabavo. Naj živi 1. maj, praznik delovnega človeka!

SPREJEM V PALAČI RAI

V torek popoldne, na predvečer uradnega odprtja palače po predsedniku vlade Moru, je priredilo ravnateljstvo obeh radijskih postaj, italijanske in slovenske, sprejem za časnikarje v novi palači z glavnim vhodom z ulice Fabio Severo. Povabljeni so bili časnikarji vseh tukajšnjih italijanskih in slovenskih listov. Predstavniki RAI-a, zlasti ing. Candussi in šef poročil g. Franco Decleva, so bili za gostitelje in so povabljenem razkazali palačo in zlasti prostore, v katerih bosta delali uredništvi obeh postaj. Palača in njena notranja oprema predstavljata višek racionalnosti na tem področju in opaziti je, da so skrbeli tudi za čimvečji estetski učinek, v uporabi materiala kot tudi v arhitekturnih linijah. Simpatično vpliva zlasti tudi dejstvo, da so poskrbeli za olepšanje notranjosti z umetninami, s slikami in kipi.

Za povabljene časnikarje je bil pripravljen tudi okusen prigrizek, ob katerem so se pomudili v prijateljskem pomenku.

MEDNARODNI ŽENSKI ODOBJKARSKI TURNIR BOR-a

Sportno združenje »Bor« slavi letos 5-letnico svojega obstoja. Da bi primerno počastilo ta mali jubilej, je društveno vodstvo sklenilo organizirati nekaj tekmovalj. Pred kratkim je že bil namiznoteniški turnir za nagrado Bora z udeležbo Jugoslovancev, Svicarjev in Italijanov.

V četrtek 7. t. m. pa bo v Trstu v okviru teh proslav tudi mednarodni ženski odbojkarški turnir, na katerem bodo nastopile šestorke Lokomotive iz Zagreba, AGI-ja iz Gorice in Bora iz Trsta. Ker sta zlasti Lokomotiva in AGI odlični moštvi in uspešno nastopata v prvih ligah svojih držav, bo prireditelj vsekakor na najvišji tehnični ravni in bo zadovoljila še tako zahtevnega odbojkarškega sladokusca. Turnir bo potekal v telovadnici Bora na Vrdeški cesti 7 in se bo začel ob 9. uri zjutraj.

V Južni Vietnam pošiljajo Američani oddelke vojaške policije, da bi varovala ameriške družine pred komunističnimi teroristi. Vendar baje za zdaj še ne bodo evakuirali žen in otrok tam nastanjenih ameriških častnikov. Teroristi so povzročili močno eksplozijo na ameriški letalonosilki »Card«, ki je bila zasidrana v saigonskem pristanu, tako da se je potopila in nasedla na dnu reke.

V Sofiji je prišlo v nedeljo, na pravo slavno Veliko noč, do spopadov med ljudmi, ki so hoteli k službi božji v katedralo Aleksandra Nevskega, in skupinami mladih ateistov, ki so jih ustavljale in žalile. Vmes je posegla policija in zaprla so seveda katedralo. Ti spopadi so vzbudili v svetovni javnosti veliko pozornost.

Šport in naša mladina

Zadnji čas smo pričeli razveseljivih športnih uspehov slovenskega športnega združenja »Bor« v našem mestu. Znalo se je uveljaviti sredi okolja, ki ni bilo ugodno za take slovenske pobude, sredi italijanskih športnih klubov, v katerih je včasih vladalo tudi precej nacionalnega šovinizma. In vendar je »Boru« in njegovemu vodstvu uspelo, da sta si pridobila ugled in veljavo pri vseh. To so dosegli »Borovci« s svojim športnim duhom in veljavo, s svojo prizadevnostjo, vztrajnostjo in pogumom. To pa so gotovo tudi moralne kvalitete.

Šport nudi mladini odlično priložnost, da razvijete moralne odlike v sebi, poleg tega, da si s športom uri in pravilno razvijate tudi telo. Zato je želeli, da bi se čim več slovenske mladine odločilo za športno delovanje in nastopanje in da bi pokazala pri tem vztrajnost, ki je potrebna, da se dosežejo uspehi. Šport je eno izmed tistih področij, kjer ima ravno naša mladina najlepšo priložnost, da se uveljavi in da pridobi slovenskemu imenu spoštovanje in ugled.

Šport lahko opravlja tudi odlično moralno vzgojno funkcijo med našo mladino. Koliko mladih slovenskih fantov in mož, zlasti iz tržaške okolice, se ubije pri divjanju z motorji, morda celo v alkoholiziranem stanju, ker jim manjka prave razsodnosti in znanja o lastnih sposobnostih ter pravem športnem vedenju, ki je potrebno tudi na motorju. Če bi bila vsa naša moška mladina vključena v športna društva in bi bila seznanjena s pravim športnim duhom, ki uči treznosti, pravo mero v vsaki igri in tveganju ter objektivno pre-

sojo lastnih telesnih in psihičnih sposobnosti, bi bila verjetno prihranjena marsikaka tragedija. Mnogo mladeničev bi ostalo živih in mnogim staršem ali ženam bi bila prihranjena grozna žalost.

Zato pa naj bodo tudi starši tisti, ki naj pomagajo usmerjati mladino v športna društva. Ta so danes ena izmed oblik našega društvenega delovanja, kakor so bili nekdanj pevski zbori in podobno. Kjer je le mogoče, naj bi si fantje v okoliških krajih ustanovili lastno športno društvo, ali še boljše, odsek kakega že obstoječega društva, n. pr. »Bora«. Vsi športi niso dragi. Možno je tudi ceneno športno udejstvovanje, n. pr. v tekih, metih in podobno. Prav lahka atletika je imenovana »kraljica športov« in nudi največ zadoščenja ter najlepše, ker najbolj skladno razvija telo.

Seveda pa so potrebni vaditelji, potreben je vsaj minimum športne opreme. Zato naj bi starši, pred vsem pa vsa slovenska javnost podpirala športno delovanje naše mladine. Podprla naj bi v največji meri ravno športno združenje »Bor«, ki je doseglo že tako lepe uspehe in res napravilo v tukajšnjem športnem svetu ter še daleč po Italiji čast slovenskemu imenu, pri tem pa se mora boriti z neprestanimi denarnimi težavami. Njegova sredstva ne zadostujejo pogosto niti za najnujnejše potrebe. Naša javnost bi morala v resnici pokazati večje razumevanje tudi za to panogo slovenskega uveljavljanja v tukajšnjem okolju. Ljudje, ki razpolagajo s sredstvi, naj bi se končno zavedli tako v tem kot v drugih primerah in potrebah, kaj je njihova naredna dolžnost.

Z Goriškega

VOLITVE

Se dva dni nas ločita od deželnozborskih volitev. Volivna borba se nekoliko stopnjuje, čeprav še zdaleč ne kot pri prejšnjih volitvah. Ljudje so do njih precej brezbrizni. Za primer naj omenimo sobotni volivni shod komunistov na Kornu pri muzejski palači. Govornik se je razvnel, a je imel — poleg strankinih tehnikov za mikrofona — le tri poslušavce.

V nedeljo sta govorila poslanec Malagodi za liberalce in misinski vodja Almirante, ki je strašil nekaj poslušavcev s titini, ki se bodo vrinili v deželni svet in se povezali s sredinsko-levičarsko večino. Glede te nevarnosti meni KD, da ni realna, ker da je v vsej deželi komaj 3 do 4 odstotke slovenskega prebivalstva; v videmski pokrajini pa da so že itak vsi Slovenci vključeni v tradicionalne stranke in tam liste »Slovenske skupnosti« sploh ni. Na tak način se napadata in branita ti dve stranki glede etnične manjšine. Misini nas slikajo kot velikansko moč, ki ograja celo mejo, a nam ne priznavajo pravic. Krščanska demokracija pa nas priznava kot nekakšne drobce, katerih glasovi bi jim pa tudi prav prišli.

V ponedeljek je govoril na bivšem Senenem trgu liberalni prvak Malagodi, ki se je izrazil o nas podobno kot misini. Poslušalo ga je kakih 150 ljudi.

»Slovenska skupnost« je imela v petek več letskih propagandnih shodov. Na okrašenih avtu so se njeni zastopniki vozili skozi večino slovenskih vasi in pozivali, naj vsi zavedni pripadniki slovenske manjšine oddajo svoj glas za listo

»SLOVENSKA SKUPNOST«

DEMOKRISTIJSKI PROGRAM

Demokratska stranka razpošilja na osebne naslove posebno brošuro, katera vsebuje strankin program za bodočo deželo Furlanija-Juljska Benečija. V uvodu pravi, da je krščanska demokracija vedno čuvala državno neokrnjenost, katero je najprej nasilno spreminjal fašizem in potem jugoslovanska nacionalistična ekspanzija. Nato govori o sigurnosti vzhodnih mej v sklopu zapadne in evropske vzajemnosti. Položaj nove dežele označuje kot stikališče civilizacije in kot kraj, kjer se vodi dvogov-

DROBNE OD POVSOD

Prav gotovo vam ni bilo znano, da je steklo veljalo za veliko dragocenost na Angleškem še za časa kraljice Elizabete. Takrat proti koncu 16. stoletja se je Anglija povzpela na višek svoje pomorske oblasti. Bogastvo se je stekalo od vseh strani; najbolj pa cenili steklene izdelke, katere so bogataši v oporokah zapuščali kot izredno darilo.

Letos smo opazili moške površnike, ki so segali nad kolena. Moda kratkih suknj pa ni nova. Upeljal jo je nehote angleški lord Spencer, za modo merodajni gizdalin. Nekdo, ko je sedel v suknji poleg kamina, se mu je površnik spodaj ves osmodil. Gizdalin je vzel škarje in si je suknjo odrezal nad kolena. Prišla je v modo.

vor med narodi. Furlanija-Juljska krajina naj bi postala nekak izžarjevalec kulture proti vzhodu.

Poleg teh občin besed nas pa najbolj zanima, kaj pravi demokratski program o narodnih manjšinah. Pod naslovom »minoranze linguistiche« ga odpravi v petih vrsticah. »V deželno stvarnost«, tako se izraža, »se vključuje tudi prisotnost jezikovnih manjšin. Krščanska demokracija vidi izraženo to prisotnost, že zaradi svoje ideološke usmerjenosti, v pojmovanju vrednot svobode in pravičnosti izraženem v encikliki »Pacem in terris«.

Vse to se strašno učeno in zavito sliši. Po domače povedano, demokratska stranka teoretično priznava svobodo in pravico jezikovnim manjšinam; besedi »narodnim« se izogne. Izogiba se pa tudi, da bi šla iz teh meglenih in vseobčih pojmov ter konkretno povedala, kako si zamišlja njih udejstvitev. Bolj kot fraze o pravičnosti in svobodi nas zanima, koliko slovenskih nameščencev bo prišlo v javne urade in ustanove; ali bo veljala dvojezičnost v javnem življenju; ali bomo videli dvojezične napise; ali bodo v občinskih pisarnah uradovali tudi slovensko in še marsikaj drugega. Splošne besede o manjšinskih pravicah nikakor še ne pomenijo poštene politike napram njim.

ŠPORT

Razgovor z Bojanom Pavletičem

Znanega našega športnega organizatorja in pobudnika g. Bojana Pavletiča, voditelja športnega združenja Bor, smo zaprosili, da odgovori na nekaj vprašanj o slovenskem športnem življenju, zlasti v našem mestu.

Kako gledate na vlogo športa med Slovenci na Tržaškem?

Sodim, da je šport ena izmed najvažnejših aktivnosti slovenske mladine na Tržaškem.

Kako sodite o dosedanjih uspehih?

Vsekakor so več kot razveseljivi. Slovenski športniki v Italiji so se uveljavili tako v slovenskih kot italijanskih društvih in nekateri so prišli celo v državno reprezentanco.

In kako o perspektivah znanaprej?

O perspektivah je treba vedno govoriti z optimizmom, pa čeprav za to niso dani pogoji, saj črnogledost ne more biti osnova za uspešno delo.

Kateri športi se vam zdijo najprimernejši za našo mladino?

Vsak, če ga goji na svojim sposobnostim primeren način, z ekonomskega stališča gledano pa seveda taki, ki ne obremenjujejo preveč ne društvenih blagajn, ne denarnice staršev.

Kaj najbolj ovira razvoj športa med našo mladino?

V prvi vrsti to, da je med starejšimi premalo takih, ki bi se zavedali pomembnosti tega področja za mladino. Šport podcenjujejo in ga uvrščajo med stranske, prikolničarske aktivnosti. »Je sicer zdrav, koristen, primeren« itd., toda lepim besedam ne sledi tisto, kar bi ga tudi dejansko povzdignilo do njegove prave veljave.

Kakšni so vaši predlogi za še lepši razvoj športa med nami?

Zagotoviti potrebno materialno pomoč. S to bo prišlo tudi vse ostalo.

Kaj menite o Slovencih na splošno kot športnem narodu? Nas je sploh že mogoče uvrstiti med športne narode?

Slovenci smo vsekakor zelo nadarjen športni narod. To pričajo rezultati evropske in svetovne

VINO S »PALICO«

Po dolgem času se sliši, da je sodišče prav pošteno obsodilo ponarejevalce vina. Lansko poletje so ustavili finančni stražniki blizu Trevisa velik tovornjak iz Milana z osemdesetimi stoti glukoze. Tovor je bil namenjen v vinsko klet nekega Biasiota v Valdobbiadene pri Trevisu. Tam so finančarji odkrili šest velikanskih kadi s 300 stoti zmesi, ki naj bi postala vino.

Gospodarja so seveda takoj zaprli, poleg njega pa še šest delavcev, šoferja in dobavitelja glukoze. Na dan je tudi prišlo, da so razpečali že 3000 stotov ponarejenega vina. Sodnik je obsodil sleparskega vinskega trgovca na 80 milijonov lir kazni in na 15 dni ječe. Koliko podobnih optičkov pa je še na prostem!

UNESCO je izdal posebno poročilo o informativni dejavnosti v svetu z najnovejšimi podatki o tisku, radiu, filmu in televiziji. Poročilo je objavljeno v angleščini in šteje 380 strani ter obravnava tudi razvojne težnje raznih informativnih sredstev v zadnjem desetletju.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Slovenec voli slovensko!

vrednosti, ki jih naši tekmovalci dosegaajo. Spomnimo se Cerarja, Lorigerja, Bernotov, Stuklja, Slibarja, košarkarjev Olimpije itd.

Kaj menite o bodočnosti slovenskega športa?

Ce mu bodo zagotovili zdaj zelo omejena materialna sredstva, bo njegova razrast neslutena. Potrebuje pa predvsem še dveh stvari: strokovnjakov med trenerji in voditelji. Zlasti slednji pogosto niso dorasli svojim nalogam.

V čem so njegove odlike, hibe in glavne težave?

Odlike: svežina mladega naroda. Hibe: neizkušnost in premajhna samozavest v uveljavljanju lastnih načel in zahtev. Težave: denar.

Kaj sodite o nogometu?

Da z njim pretiravajo.

In kaj o toliko kritiziranem boksu?

Da je v sedanji obliki vreden kritike.

Kako sodite o športni vzgoji med najmlajšimi? Kaj bi bilo treba storiti?

Predvsem krepko poseči v pogosto skoraj obupno stanje šolske telesne vzgoje. Čeprav razmere niso povsod najugodnejše, pa se v šolski telesni vzgoji res ne naredi niti tega, kar bi se lahko.

Naletite v naši javnosti vedno na dovolj razumevanja, ali ne?

Na splošno da! In tudi na simpatije. Tako pri italijanski kot slovenski javnosti.

Kako je, oprostite, z blagajno »Bora«?

To je čudež, kateremu se pogosto sam čudim. Toliko aktivnosti iz take miniaturne stvarce.

Katero je bilo vaše največje zadoščenje v dosedanjem delu z »Borom«?

Da živi in se razvija.

In katero največje razočaranje?

Društvo je kot celota vedno pokazalo več, kot smo lahko od njega pričakovali. Zato ne morem govoriti o razočaranjih.

In kaj je vaš največji up za bodočnost?

Vsak mlad Slovenec na Tržaškem - športnik.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

ŽUPANSKA ZVEZA

»Goriška dežela ni dežela pravih kmetov. Kajti kmet je le tisti, ki živi izključno od svoje zemlje. Toda ogromni večini našega kmetijskega ljudstva zemlja ne daje vsega življenja. Naši kmetje so kmetje, rokodelci in

109.

Dr. E. BESEDNJAK

delavci obenem. Največji življenjski problem našega ljudstva je organizacija industrije.«

Industrija zahteva za svoj razvoj dva predpogoja: oglje in železo. Vsega tega pri nas ni. Vendar imamo v deželi nekaj, kar predstavlja v naši dobi enega najvažnejših faktorjev industrije. Goričani imamo vodne sile, ki bodo s svojo električno energijo popolnoma nadomestile oglje in dale možnost za izboljšanje življenjskih pogojev v deželi.«

»Zgodil pa se je nesocialen in protizakonit napad na naše največje in edino naravno bogastvo. Družba zasebnikov je položila roko na naše vodne sile. Ves gospodarski razvoj goriškega ljudstva je v nevarnosti. Skupina kapitalističnih špekulantov se je vrgla v boj, da iztrga deželi koncesijo za izrabljanje vodnih sil. Sramotno je, da je boj med prebivalstvom cele naše dežele in peščico zasebnih podjetnikov sploh mogoč. Možnost tega boja je zame nov dokaz, da je vladajoči kapitalistični sistem protisocialen, nasilen in nenaraven.«

»Pri vladi se ne morejo še odločiti, ali bi dali koncesijo deželi, ki hoče izrabiti vodne sile v prid domače industrije in v korist celokupnosti ali pa družbi zasebnikov, ki jim je pri srcu le njihov privatni dobiček. Če bo vlada poskusila izročiti naše vodno bogastvo kapitalistom, se bo vzdignila na

noge vsa dežela. Ogorčenje se že širi do zadnje gorske vasice.«

»Ko je predsednik deželnega odbora dr. Pettarin prvič stopil v javnost z vprašanjem vodnih sil, je našel oporo v vseh strankah in strujah dežele.«

Danes se razpravlja v slovenskem delu dežele o ustvaritvi krepke županske zveze. Ena glavnih in prvih točk njenega programa je, da se vse naše občine zavzamejo z vsemi silami za nedotakljivost našega vodnega bogastva. Naše ljudstvo stoji na stališču, da nima o zemlji, na kateri prebiva, in o narodnem bogastvu dežele nihče drugi razpolagati kakor dežela sama.«

»Z mirno vestjo smemo podpirati načrt deželne uprave za izkoriščanje vodnih sil in smatram, da se morejo predlogi deželnega odbora brez drugega že danes sprejeti.«

ENODUŠEN SKLEP

Dr. Henrik Tuma je zastopal stališče, da se morajo predlogi dr. Pettarina izročiti prej posebni komisiji v proučevanje. Dr. Pettarin pa je bil mnenja, da morajo njegovi predlogi biti sprejeti že danes, ker obstoji nevarnost, da vlada medtem odda kapitalistom pravico nad vodnimi silami. Čim prej izve Rim za voljo Goriške, tem bolje.

Zajamčiti treba vsem občinam brez razlike pristop v konzorcij Julijskih elektraren, kar se dejansko že vrši, ko so začele občine pripravljati svoje članstvo. Županska zveza, organizacija, ki združuje vse občine, bo poskrbela, da se to izvede. Danes mora stopiti dežela na noge in povedati glasno in jasno svoje mnenje, zahtevati mora pravico izkoriščanja vodnih sil na svoji zemlji zase. Mi ne moremo vzeti pred delovnim ljudstvom

nase odgovornosti, da bi z zavlačevanjem zadeve morda zaigrali pravico do vodnih sil in bi koncesijo dobili kapitalisti.

Dr. Tuma se je dal končno prepričati in sprejel predloge dr. Pettarina. Ker je bil istega mišljenja dr. Anton Gregorčič, Ignacij Križman in Karel Treven poleg odbornikov italijanske narodnosti, lahko govorimo o enodušnem sklepu vseh struj in strank obeh plemen dežele. Vlada je vzela sklep Goriške na znanje in avtonomija je bila rešena.

AVTONOMIJA NA GORIŠKEM

Borba, ki se je vodila za deželno avtonomijo, je našla oporo in zaslombo v kmečkih in delavskih zvezah. V teh zvezah so bile organizirane množice delavnega ljudstva in dajale smernice vodilnim politikom. Na socialnih tečajih so se obravnavale vse zadeve, ki so zanimale javnost in našle izraza v resolucijah.

Zanimivo je, koliko ljudi je sodelovalo na teh tečajih. Kot primer navajamo tistega, ki se je vršil od 2. do 5. februarja 1922 v Gorici. Na pozdravnem večeru je govoril o pomenu in namenu socialnega tečaja dr. Josip Bitežnik. Dr. Miroslav Brumat je predaval o ljudskem govorništvu, dočim je živinozdravnik Josip Gerbic razpravljal o kužnih boleznih na Goriškem. Inženir Josip Rustja je spregovoril o organiziranju Kmetске in delavske zveze, medtem ko je župan Anton Rejec obravnaval naše občine. Župnik Josip Abram je govoril o pokojnem Kreku in njegovem delu, dr. Leopold Bobič o občinski samoupravi. Državni poslanec Šček se je poglobil v program Kmetских in delavskih zvez, dr. E. Besednjak v deželno avtonomijo. Dr. A. Pavlica je tolmačil organizacijo karitativnosti, urednik France Bevk izobraževalno delo in dr. J. Munih gospodarstvo ter valuto.

(Dalje)

Potem sta se Matija in Tinček zarila v listje in Janez ju je še na debelo pokrtil z njim, da bi jima bilo toplo. Sam pa je še nabral kup suhljadi, da bi zakuril ogenj. Matija in Tinček sta že napol v spanju zmolila večerno molitev. Nekaj hipov sta še prisluškovala Janezu, ki je lomil dračje, potem pa sta sladko zaspala.

Janez je zakuril lep ogenjček, ostalo dračje pa je nagrmadil v bližini. Sklenil je, da bo ponoči večkrat vstal in določil ognju, da ne bo ugasnil. Nato se je zaril v kup listja k bratoma in kmalu tudi on spal. Slišati je bilo le globoko dihanje dečkov, nekje v bližini pa je skovikala sova. V daljavi nekje je od časa do časa zatulil volk. Bila je ena tistih tihih, skoraj toplih novemberskih noči, ko se vsa narava pripravlja na zimsko spanje in se zdi, kot da samo še čaka, da začno poplesavati z neba bele snežinke in mehko sedati na zemljo.

Trije dečki so mirno spali, globoko zariti v listje in stisnjeni drug k drugemu, da jim je bilo toplo. Slišati je bilo njihovo globoko dihanje v temi pod mogočno bukvo. Tinčku se je moralo sanjati kaj lepega, ker je v sanjah na glas govoril in se smejal. Janezu pa se je pravkar sanjalo, da se spet prepira s kmetom Pungartnikom za plačilo za pašo, ko se mu je zazdelo, da se ga je nekdo dotaknil na obrazu in da ga kliče: »Deček! Deček! Zbudi se!«

Mislil je, da kar naprej sanja, in se je obrnil, da bi spal naprej. Toda tisti tihi, tenki glas ni utihnil: »Deček! Deček! Zbudi se vendar!«

»Kaj pa je? Kdo me budi?« je še ves omotičen od spanja vprašal Janez in se oprl na komolec. Ni se mogel takoj spomniti, kje je.

»Jaz sem, palček Oprezalček!« je rekel tenki glas.

Janez se je zdaj zares vzdramil

»Kdo? Palček Oprezalček, praviš? Kaj pa bi rad od mene?«

»Poslušaj me. Nekaj važnega ti moram povedati.«

»Ali me poznaš?«

»Oh, ne, saj vi trije ste prišli od daleč, jaz in moji bratje pa

Trije bratje gredo po svetu

F. J. 8

PRAVLJICA

smo doma v teh gozdovih. Toda prejle sem vas opazoval, ko ste se spravljali spat, in sem spoznal, da ste dobri in pogumni dečki. Zato bi rad, da bi nam pomagali.«

»Kako pa? Kaj se vam je zgodilo?«

»Nam palčkom nič,« je rekel palček. »Toda zgodilo se je vendarle nekaj hudega. Razbojniški poglavar Spičmuh in njegovi pajdaši, ki rogovilijo po teh gozdovih, so ugrabili neko deklico iz glavnega mesta in zdaj jo imajo ujeta v skriti koči nedaleč od tu, a nameravajo jo umoriti. V gozdu so že izkopali grob zanjo.«

»To ni mogoče,« se je zdrznil Janez. »Zakaj bi umorili ubogo deklico, če jim ni nič storila?«

»Kar poslušaj,« je rekel palček. »Umoriti nameravajo tudi njenega očeta. Tudi zanj so že izkopali grob. Zdaj samo čakajo, da jim pride v pest. To smo zvedeli s prisluškovanjem. Spičmuh je poslal enega svojih razbojnikov s pismom k dekličinemu očetu, ki je zelo bogat trgovec. V pismu je zahteval, da mora plačati vrečo zlatnikov za hčerko, če jo hoče dobiti nazaj živo, a denar mora sam prinesiti v gozd in nikomur ne sme črhiniti o tem, drugače bodo deklico takoj ubili. In deklica sama je morala pripisati pod pismo, naj oče hitro prinese zlato, če jo hoče še kdaj videti. Vendar so razbojniki sklenili, da bodo deklico vseeno takoj ubili, ko bo pripel njen oče z zlatom. Boje se, da jih ne bi izdala, če bi jo izpuščili, njenega očeta pa bodo ubili zato, ker mislijo, da tako ne bo nihče zvedel, da so oni ugrabili deklico. Potem bi lahko mirno uživali sad svojega zločina. In morda bi ga res lahko, če bi ne bilo nas palčkov, ki smo skriti za debli in v grmovju prisluškovali vsem njihovim razgovorom. Ali nam hočete pomagati, dečki, da rešimo deklico in njenega očeta?«

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zanimiv slovenski roman

Karel Mauser: „Ljudje pod bičem“, I. del

Pred kratkih je izšel kot 52. knjižna publikacija Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu roman Karla Mauserja »Ljudje pod bičem«. To pa je samo prvi del trilogije, katere drugi in tretji del bosta izšla, kot je najavljeno, še v tem letu.

Karel Mauser je eden najplodovitejših slovenskih pisateljev povojne generacije in najplodovitejši od tistih, ki žive v zamejstvu. To je njegova petnajsta knjiga, če ne štejemo prevodov, pri čemer je omejniti, da vsa njegova dela, ki so izhajala v nadaljevanjih, še niso izšla v knjigah, n. pr. roman (ali povest, kakor jo sam označuje) »Kaplan Klemen«, ki pa je že izšel v nemškem prevodu v Švici in v španskem prevodu.

Pri slovenski kritiki so naletela njegova dela na različni odmevi. Lahko bi rekli, da so kritiki (v kolikor sploh ne molče o nem) zelo strogi z njim oziroma da ga celo »snobirajo«, medtem ko so njegove povesti pri bravcih zelo priljubljene, pravi slovenski »bestsellerji«. Ljudje jih radi berejo, ker so napisane zanimivo in pogosto celo napeto, z razgibanim dogajanjem in plastičnimi liki, pa tudi v krepkem, jedrnatem jeziku. Odlikujejo se tudi po pristnem doživetju slovenske, zlasti gorenjske pokrajine, katere dih veje iz njih, ter po neki prijetni slovenski domačnosti, da ne rečemo prisrčnosti. Kritiki po večini občutijo do njegovih povesti antipatijo zato, ker se jim zdi, da Mauser preveč hodi po Finžgarjevih in Jalenovih stopinjah ter da je običaj v tako imenovani domačijski literaturi. Pri njegovih osebah pogrešajo »psihologije«. In v njegovih zgodbah aktualnosti, to je, navezanosti na današnji čas. Očitajo mu tudi, da je njegov pripovedni slog zastarel.

KRITIKI DO NJEGA NISO OBJEKTIVNI

Ne da bi se postavljali za advokata Karla Mauserja, moramo dati bolj prav njegovim bravcem kot njegovim kritikom. Katalogiranje pisateljev v »socialne«, »psihološke«, »domačijske« ali kakršne koli druge je vedno tvegana stvar, ker je vsak pravi pisatelj, to je tak, ki je s srcem pri stvari, vedno vse to in še marsikaj drugega. Nobenemu pisatelju ni mogoče očitati, zakaj si je izbral prav to ali ono snov namesto druge, ker je jasno, da si je izbral snov, o kateri piše (in če piše svobodno) prav zato, ker mu je bila najbolj pri srcu, ker jo je najbolj poznal in ker ga v bistvu nekaj sili k temu, da piše prav o tistem.

To velja seveda tudi za Mauserja. Naj so nastali njegovi »domačijski romani« iz domotožja ali zaradi tega, ker njegov talent teži v to smer, so vendarle pristen in spontan odraz njegovega občutja in njegovih sposobnosti. In bravci to pristnost mnogo bolj občutijo in cenijo kakor kritiki, ki sprejemajo njegova dela s predsodki, jih berejo samo z namenom, da bi odkrili kaj negativnega, ter mu najbolj očitajo prav tisto, kar je po našem mnenju Mauserjeva največja odlika, to je njegovo pristnost občutja in njegov živahni slog. Dejansko je Karel Mauser eden izmed redkih slovenskih pisateljev, ki ni podlegel skušnjavi dolgočasnega, razvlečenega pisanja, ki je še vedno značilno za slovensko leporeloje od časov tako imenovanega »psihološkega« romana in novele; pisateljem se še vedno zdi, da morajo podrobno seznaniti bravca z vsakim psihološkim »vzglobom« svojih junakov: da mu morajo podrobno razložiti, zakaj je zjutraj slabše volje, zakaj mrko sedi v beznici za svojim policem cvička, zakaj je skregan z vsem svetom, zakaj to in zakaj ono. Ni jim pa do tega, da bi opisali, kako dejansko reagira v določenih situacijah. Trudijo se, da bi opisali njegovo duševno stanje, ne pa njegovih dejanj in živih človeških reakcij.

To dolgočasno psevdopsihologiranje že desetletja pustoši v slovenskem pripovedništvu in ga napravljajo dejansko nazadnjaško v primeri s sodobno ameriško in evropsko literaturo. Mirno lahko rečemo, da je zelo malo slovenskih pisateljev, ki bi obvladali tehniko pripovedovanja, zato jo nadomeščajo z mučnim opisovanjem, medtem ko zgodba zastaja ali pa se v njej sploh nič ne zgodi, razen da junak preklinja, debatira ali pijančuje, če ne uganja ideološke propagande. In največ, kar si upa, je to, da se spravi spat s kako žensko, katere se potem ob prvi priložnosti odkriža ali ona njega, brez vsake prave strasti in žara.

PREVEČ PIŠEJO O SEBI

Toda to še niti ni najhujše; večina slovenskih pisateljev skoro sploh ne zna pisati o drugem kot

o samem sebi. Sami sebi so strašno zanimivi in po neki čudni pomoti mislijo, da so prav tako zanimivi tudi bravcem in da so ti res tako strašansko radovedni, kaj vse nosi tak pisatelj v svoji duši in možganih.

Karel Mauser pa se ne briga dosti za »psihologiranje« (morda celo nekoliko premalo) in sproščeno pripoveduje svoje zgodbe. Njegove osebe so žive, ne le zato, ker jih je zajel iz življenja — to bi ne bilo dovolj — ampak ker so žive v njegovi fantaziji. Bravec jih vidi pred seboj in lahko sočustvuje z njimi ali občuti do njih antipatijo, kakor do živih ljudi; v nobenem primeru niso samo sheme, ki naj bi ponazarjale določene avtorjeve ideje in mu dale priložnost, da stresa svojo modrost in se dela važnega.

Zdelo se nam je potrebno opozoriti na to krivico, ki jo dela večina kritikov Karlu Mauserju, preden spregovorimo o njegovi novi knjigi, ki predstavlja njegovo doslej najobširnejše delo in vsebuje v potencirani obliki vse značilnosti njegovega pisanja.

V prvem delu te svoje trilogije »Ljudje pod bičem« prikazuje Mauser slovenske ljudi med drugo svetovno vojno. Zgodba, ki se odvija na 440 straneh, se začne zadnje leto pred vojno v gorenjski vasi Podbrezje, nekje ob Tržiški Bistrici v okolici Naklega. Tja so prestavili mlado učiteljico Silvo Miklavc z njenega prvega učiteljskega mesta v Ljubljani. V Podbrezju se sprijatelji s svojim edinim službenim tovarišem, z učiteljem Viktorjem Zalarjem. Cuti se pritegnjena k njemu, čeprav je zaročena z Blažem Bregarjem, sinom ljubljanskega trgovca. Toda v duši je že razočarana nad njim, ker je egoist, medtem ko ji Zalar ugaja zaradi svojega moškega značaja in idealizma. Vendar ne pretrga z Blažem.

ZGODBA IZ VOJNEGA CASA

Izbruhne vojna in Silva in Zalar morata bežati pred Nemci v Ljubljano. Pisatelj nam nato precej obširno oriše medvojne razmere v Ljubljani. Vsi trije — Zalar, Silva in Bregar — se odločijo za sedelovanje v odporniškem gibanju, toda Bregar se kmalu izkaže kot slabši in egoist. Zalar pa mora v internacijo v Gonars. Od tam ga reši Silva na priporočanje njegovih staršev in na njegov lastni namig s tem, da gre prosit zanj odgovornega italijanskega častnika, čeprav že ve, kaj jo čaka. Zgodi se pa, da takrat zanosi. Otrok pozneje umre. Blaž Bregar se res vrne iz internacije, a jo zapusti in se poroči z drugo. Zalarja pa pošljejo v Dachau. Ob koncu vojne se Silva in Zalar spet znajdetta na istem mestu v Podbrezju, kjer ju je presenetila vojna, toda Silva, ki se zave, da ljubi Zalarja, a mu ne upa v obraz priznati resnice, se da brez njegove vednosti prestaviti nekam na Dolenjsko, odkoder mu piše pismo, v katerem mu razodene svojo resnico. Tu nas pisatelj pusti v tem prvem delu trilogije.

Zgodba je torej zunanje dovolj razgibana in zajeta iz najbolj epičnega obdobja moderne slovenske zgodovine. Pisatelju moramo priznati velik pogum, da se je lotil tako zgočeni snovi, in že to dejstvo samo dokazuje, da mu dejansko ne gre za to, da bi se umikal pred problemi in aktualnostjo v domačijstvu in idiličnosti. Mauser je eden izmed zelo redkih pisateljev, ki so imeli pogum, da iskreno in objektivno prikazuje medvojno dogajanje na Slovenskem. Zato se je skrbno izogibal skušnjavi, da bi razdelil svoje osebe na črne in bele po ideološkem kriteriju. Že v tem je njegova velika zasluga, ker doslej je bilo napravljanih v povojni slovenski literaturi le malo resnih poskusov v tem smislu. Največ, do česar se pisatelji priklopljejo, je nekoliko tolerančnosti, pokazane z vrha ideološke superiornosti. Mauser pa je skušal prikazati resnične ljudi, take, kakršni so res bili v tistem groznem času, z njihovimi ideali, dvomi, strahom, egoizmom, ljubeznijo, požrtvovalnostjo, moralnim pogumom, osamljenostjo in idejno zmedenostjo, žrtve nasilja, okupatorske podlosti, demagogije in lastne tragične nemoči.

Vprašanje je, v kaki meri se je Mauserju posrečil njegov namen, da nam poda objektivno podobo tistih dni. Jasno je, da lahko pričakujemo popolno objektivnost le od zgodovinarja bodočih dni, ne pa od pisatelja, ki je bil v tistem dogajanju sam udeležen. Vendar moramo priznati, da Mauser nikjer

ni prestopil meje, ki loči resno umetniško prizadevanje od ideološko tendenčne literature. Pač pa moramo reči, da je svoje ljudi nekoliko preveč pasivno prepuстил splošnemu dogajanju in napravil njihove usode preveč za simbole splošnih usod v vojnem času, zaradi česar se tudi ni mogel izogniti v tem delu romana določeni retoriki in shematičnosti, na škodo neposrednosti, ki odlikuje prvi del romana. Zeleli bi, da bi se v naslednjih dveh zvezkih trilogije srečno izognil tej nevarnosti.

POTREBEN MU JE POGUM DO CELOTNE RESNIČNOSTI ČLOVEKA

Retoričnost najbolj občutimo v prizorih, ki bi morali biti najodločilnejši v vsem romanu, namreč pri srečanju med Silvo in italijanskim častnikom, ki jo izkoristi, ter pri njenem odločanju, da napravi ta korak. Tisti prizor je prikazan zelo šibko. Imamo občutek, da hoče avtor za vsako ceno oprati Silvo krivde, toda saj je vendar morala vedeti, kaj dela. Mauser se je tudi namenoma izognil realističnemu opisovanju in vzdušju, iz neke pretirane sramežljivosti; toda potem bi bilo bolje, da bi prizora sploh ne bil opisal.

Sploh je ravno v tem glavna hiba Mauserjevega pisanja, da se izogiblje odkritemu obravnavanju ljubezenskih odnosov in jih preveč shematizira oziroma se zadovoljuje z retoriko, ki vpliva hladno in bravca ne more prepričati. Mislimo, da lahko tudi pisatelj katoliškega svetovnega nazora odkrito piše o ljubezni med ljudmi, ne da bi se mu bilo treba bati, da bi šel predaleč, saj drugače njegovi ljudje ne morejo zbuditi vtisa, da so res polnokrvni ljudje. In ravno katoliški pisatelj bi moral težiti za čim večjo resničnostjo v prikazovanju svojih ljudi; moral bi si vzeti k srcu, da prikaže človeka v vsej njegovi celovitosti, neokrnjenega, z vsem tistim, kar je dobrega in slabega v njem, saj samo tako ga lahko prikaže tudi v pravem odnosu do drugih ljudi, do dogajanja, do Boga in do milosti. Zato želimo Mauserju v tem pogledu še vse več poguma, in prepričani smo, da bi nam lahko ustvaril tako resnične literarne umetnine in si zagotovil vidno mesto v povojni slovenski literaturi.

Gotovo pa je, da je ta prvi zvezek trilogije »Ljudje pod bičem« kljub vsem hibam nadvse zanimiva knjiga, delo pisatelja, ki resno pojmuje svoje poslanstvo in se trudi, da bi ga izrazil kar najbolje. Priznati moramo tudi, da ima Karel Mauser pripovedni talent, ki bi mu ga lahko zavidali mnogi pisatelji. Potrebna sta mu le pogum in stalno izpopolnjevanje izraznih sredstev (tudi še jezika), pa tudi odločenost, da se znebi vsake odvečne sentimentalnosti in retorike.

Imamo tudi občutek, da Mauser prehitro piše in vrže na papir zgodbo, preden popolnoma dozori v njem in preden jo do konca premeditira. Tudi to se da odpraviti, čeprav vemo, da težko, glede na dejstvo, da je zdaj »zaposlen v tovarni svetrove«, kot zvmemo iz kratkih biografskih podatkov v knjigi.

fj

—0—

FESTIVAL V CANNESU

V sredo prejšnjega tedna se je začel filmski festival v Cannesu s filmom »Propad rimskega imperija«, ki so ga predvajali izven konkurence. Za nagrado Zlata palma pa se poteguje 28 filmov. Med prvimi predvajanimi filmi je močno ugajal japonski film »Ženska na sipini«, ki ga je režiral Hiroši Tešigawara. Glavno vlogo je igral Kyoko Kishida. Zelo je ganil gledavce tudi ameriški film »En krompir, dva krompirja«, o rasnem problemu.

NAGRAJENI ROMAN

Literarna nagrada »Formentor« je bila podeljena nemški pisateljici Giseli Elsnern za roman »Die Riesenzwerg« (Velikanski pritlikavci).

Gisela Elsnern se je rodila leta 1937 v Nuernbergu, živi pa v Rimu. V svojem romanu »Die Riesenzwerg«, razdeljenem v epizode, a z istimi osebami, je prikazala zatohli malomeščanski svet majhnega mesta, katerega predstavniki se čutijo velikani, v resnici pa so prave ničle. Vse to prikazuje v hladnem, izdelanem slogu. Nekdo je označil ta roman za »prispevek k literaturi demistifikacije«. Rzsodišče, v katerem je bil poleg drugih znanih imen tudi Alberto Moravia, je zasedalo v Salzburgu.

Francoska pisateljica Nathalie Sarraute je dobila mednarodno nagrado za literaturo v znesku deset tisoč dolarjev za svoj roman »Les fruits d'or« (Zlati sadeži). Mednarodno literarno nagrado podelijo evropski in ameriški založniki vsako leto avtorju kakšnega pripovednega dela, ki je bilo objavljeno v prejšnjih treh letih.

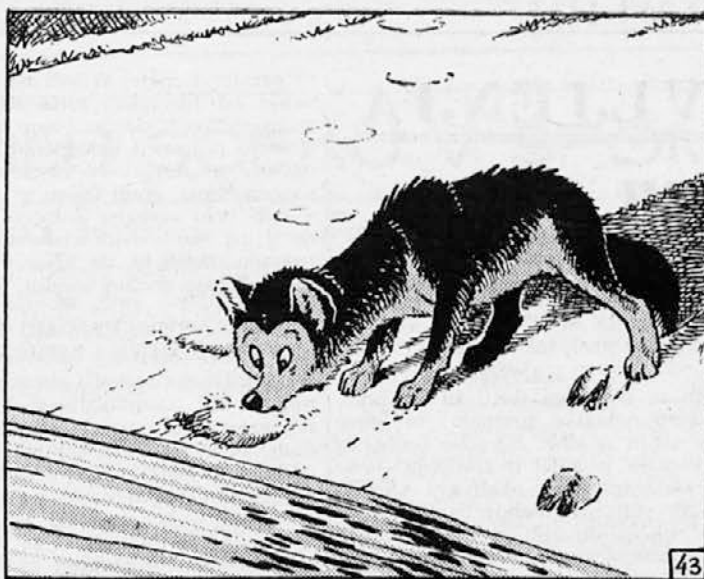

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

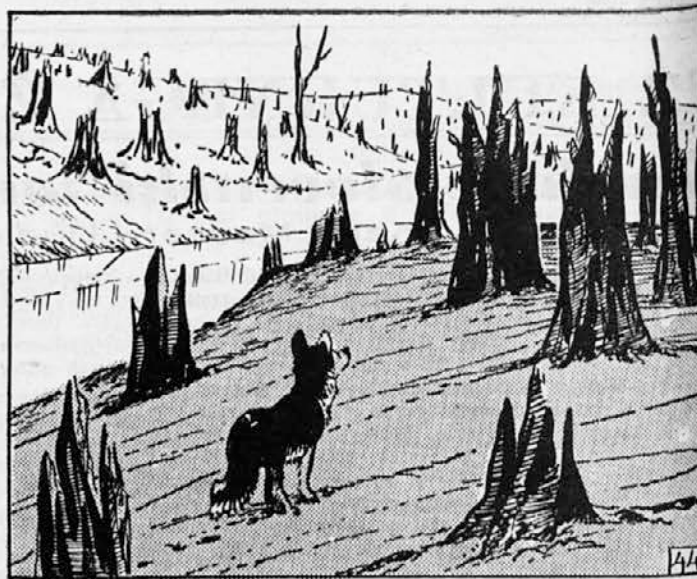
7

B
A
R
R
E
E

Po povesti
O. Curwooda
riše
Miki Muster

43. Ko se je Barea naslednje jutro splazil izpod stene, ni bil več neumen, neizkušen mladič. Samostojno življenje zadnjih dni in posebno še srečanja zadnje noči so močno izpopolnila njegove nejasne predstave o življenju. Zavedel se je, da živi v njegovi bližini mnogo velikih, močnih živali. Radovedno je ovohaval sledove na pesku.

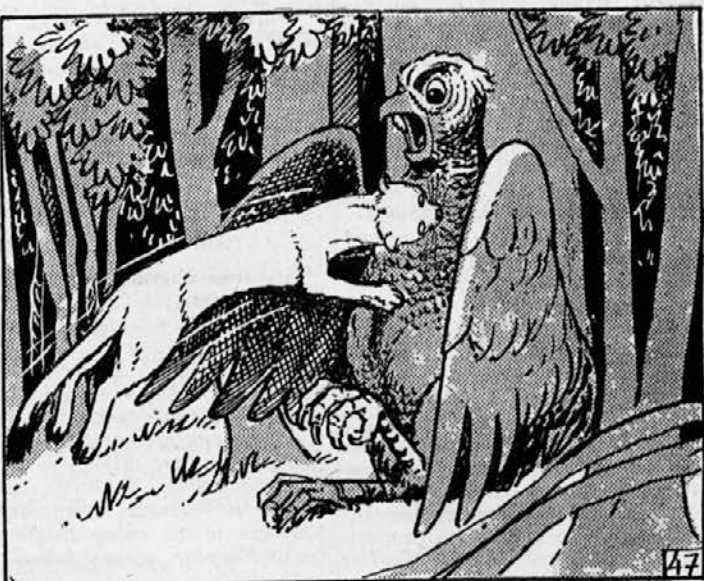
44. Zelja po hrani ga je gnala dalje. Se vendar je hodil ob potoku in z začudenjem opazoval novo okolico. Potok se je sedaj počasi vil čez sveže pogorišče. Pred nedavnim je požar uničil gozd. Le ožgana debela so se dvigala pod nebo in noge so se mu ugrezale v mehak pepel. Ko se je ozrl okrog sebe, ni nikjer zagledal zelene bilke.

45. Tukaj pač ni mogel najti nobene hrane. Lakota ga je vedno bolj grudila. S poslednjimi močmi se je plazil dalje in se včasih napil vode iz potoka. Čeprav je vse v njem klicalo, naj leže in se vda v usodo, ga je njegova volčja kri gnala v borbo za življenje. In to pot je volk v Bareaju zmagal nad psom. Barea se je privlekel do gozda.

46. Legel je pod smreko ves slab in omotičen. Nedaleč proč pa se je hermelin Sekoosew, krvoločni mali razbojnik, pripravljaval na napad. Vitka, gibka žival s črnim copkom na repu in drobno glavo se je neslišno bližala svoji žrtvi, veliki, debeli divji kokoši, ki je nič hudega sluteč čepela v grmovju. Sekoosew je napadel neslišno.

47. Hermelin se je premikal kot senca. Za trenutek se je pokazal, pritažil se je za vejo, nič debelejšo kot človeško zapestje, potem pa izgini!, kakor da ga nikoli ni bilo. Tako se je prikradel do kokoši in razdaljo treh korakov. Od tu pa se je pognal kot blisk in zasadil ostre zobe v kokošino grlo. Vedel je, kaj se bo zgodilo.

48. Prestrašena kokoš je hotela pobegniti. Planila je kvisku in sunkovito maha'a s perutnicami. Hermelin se ji je zagrizel vrat in ji zarił kremplje v kožo, da ga je dvignila s seboj zrak. Grizel je in grizel, dokler kokoši niso pošle moči in kakih sto metrov od mesta napada težko padla na zemljo svojim napadalcem vred.